СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION 1.

Рік LIII. Ч. 182. Ню Йорк і Джерзі Ситі, субота, 15. вересня 1945. No. 183. New York and Jersey City, Saturday, September 15. 1945 Vol. LIII

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки.
ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807
Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016
THREE CENTS in the United States of America.
FIVE CENTS elsewhere.

ҐЕН. ВЕЙНРАЙТ ПРОТИ МЯГКОГО МИРА З ЯПОНІЄЮ

Понад чотири міліони нюйорчан справили величаву, повну сентименту, овацію героєви Корегідору — генералови Джонатови М. Вейнрайтови. Кажуть, що це була „найтепліша" овація з усіх, які коли були, на що склалося те, що на постатті геройського оборонця Филипин видно було сліди понад трилітньої неволі. Дякуючи за привіти, ген. Вейнрайт заявив, що пізнав добре японців і є того переконання, що аліянтська окупація Японії, як і мир з японцями не можуть бути мягкі. Але радив поводитись з переможеним ворогом згідно з военними приписами цивілізованого світу. Забере довго, казав генерал, заки буде можна приняти Японію в ряди цивілізованих держав.

РОСІЙСЬКОЮ МОВОЮ ПРО УКРАЇНУ.

Філядельфійська московфільська „Правда" зачала друкувати російською мовою Ю. Макарова „Что нужно знать об Украине".

ВИВЕЗЛИ ЕПИСКОПІВ.

З вістей, які надходять з Европи, виходить, що советська влада вивезла з Галичини всіх українських греко-католицьких епископів крім епископа в Перемишлі, яке то місто Совети відступили Польщі. З Перемишля вивезли передше епископа-помічника Лакоту.

ВИСТУПИ В МОСКВІ.

Харківський український драматичний театр ім. Шевченка прибув до Москви в липні й дав ряд таких вистав: „Дай серцю волю" Кропивницького, „В степах України" й „Богдан Хмельницький" Корнійчука, „Евгенія Ґранде" за Бальзаком, „Назар Стодоля" Шевченка.

ТІЛЬКИ ТОМУ...

Зприводу прилучення Карпатської України до Советів, поет Павло Тичина, як подають советські джерела, заявив таке:

„Возеднання Закарпатської України з Радянською Україною стало можливим тільки тому, що Радянська Україна входить складовою і невідемною частиною в союз братніх радянських республік. Тільки тому вона визволилась спід німецького фашистівського гнету, і тільки тому вперше в історії українського народу тепер повнотою обеднається в едину українську державу".

УКРАЇНЕЦЬ ПРИ ВИРОБІ АТОМОВОЇ БОМБИ.

Пані Катерина Моторна з Ню Йорку надіслала витинок з ґазети „Ди Ню Йорк Сан" з 8. серпня б. р., в якому згадується про майора Джозефа Ф. Селлі, років 32, продукційного директора Ганфорд Енжінір Воркс в Річленд, Вашингтон, де він каже, що атомову енергію буде можна збирати і переховувати у більшій скількости. Пані Моторна додає, що цей майор є з українського роду і є сином громадянина Трофима Салія, що мешкає в Бронксі, Ню Йорк. Він працював при виробі атомової бомби.

МОСКВОФІЛ ПРО ЦЕРКОВНЕ „ОБЕДНАННЯ".

Філядельфійська, московфільська „Правда" пише про обеднання „чехословацького католицького костела з православною церквою", яке мало започаткуватись на конференції в Велеграді, Якийсь Р. С. (чи не той православний священик, що витав советську делеґацію в Сан Франсиско?) пише, що тепер „чеський нарід глядить на Схід, на Православний Схід", та що католицькі, чеські священики не хочуть остатись „пастирями без народу" і рішені „пірвати з Ватиканом" та „орієнтуватись на Схід замісць на фашистівський Ватикан". Далі кажеться, що так само поступлять інші католики, як „поляки, мадяри, словінці і хорвати, що ступнево відійдуть від Ватикану і обеднаються з православним, російським Сходом, задержавши католицькі обряди і форми богослуження".

ЩО ЗА ЩЕДРІСТЬ!

„Визволивши" Львів і Західну Україну, а потім ще й Польщу, Москва тепер „годить" українців з поляками. І то в такий спосіб, що заповідає устами „представника" України, М. Бажана, „що Україна віддасть полякам всі їхні культурні багатства, які вони оставили, вибираючись з Галичини до корінної Польщі". Таке передає ОНА.

ЯК ТЕПЕР У ПОЛЬЩІ?

Польські комунікати, що виходять у Вашинґтоні, пишуть таке: „Символом нинішної Польщі є Варшава, місто звалищ та такої людської нужди, що її годі описати". Пишуть, що урядник дістає пересічно місячну платню в сумі 1,000 золотих, та кільограм масла коштує офіційно 200 золотих, а клґ. мяса 100 золотих. Маючи це на увазі не тяжко догадатись, як собі ті урядники радять та яка в краю господарка.

СОВЕТИ ДОМАГАЮТЬСЯ ПРИСТАНІ НАД ЧЕРВОНИМ МОРЕМ

Наради міністрів заграничних справ, що відбуваються у Лондоні, матимуть твердий оріх до розкушення, бо Совети цілком певно будуть домагатися порту над Червоним морем, а Велика Британія і Злучені Держави є проти того. Тою пристанею має бути, як догадуються, Масава. Далі Совети будуть домагатись Триесту для Югославії, а згадані потуги теж і проти цього. Полудневий Тироль мав би відійти до Австрії після советського проєкту. Тих домагань Молотов ще не предложив, але надіються, що це скоро наступить.

АВТОЗАВОД НАД ДНІПРОМ.

В. Власов, кореспондент московської „Правди", пише про плянування збудувати в Дніпропетровську автомобільний завод. Описує, як „волжани" прибули до цього міста, щоб помогти збудувати завод, маючи практику: „Так, це волжани. На дніпровські береги, в зелене українське місто вони прибули з великої російської ріки Волги, з міста Горкого". Заповідається, що до кінця 1946 року Дніпропетровський завод збере перші тягарові машини, а до кінця цього року випустять коло 4,000 автомобілів. Тип машини, пишеться далі, розроблений на московським заводі ім. Сталіна.

ЛЬВІВСЬКИЙ БОЙКО.

Люди зо Львова, чи з Галичини, мусять тепер навикати до того, що будуть читати про прізвища людей, про яких ніхто нігде не чув, і яких ніхто нігде не бачив при ніякій українській роботі. От советські джерела подають тепер голос якогось П. Бойка, що має бути „головою виконавчого комітету Львівської міської ради". Пише в большевицьких газетах про першу річницю „визволення" Львова. Каже, що Львів повертає до того, чим був до війни, а то й „твориться багато нового, чого не було до війни", як от поширюється „головні магістралі", міський транспорт, тощо. Далі кажеться, що партія рішила, щоб Львів став великим промисловим центром. Стаття кінчиться так: „...народ складає вінки на могили героїв, упавших у боротьбі за визволення Львова. Кров радянських людей, пролита за років Вітчизняної війни, закликає мешканців Львова до нових виробничих подвитів, до впертої праці над виконанням великих завдань".

ХОТІЛИБ СТУДІЮВАТИ МУЗИКУ.

Советські джерела подають, що українська молодь горнеться до музики і мистецтва. На 100 місць в київській консерваторії зголосилось аж 400 аплікантів.

АЙЗЕНГАВЕР У ПАПИ

Ген. Двайт Д. Айзенгавер мав приватну авдієнцію у папи Пія XII. та обговорював відносини в Европі. З ним був ген. Кларк.

ВІДБУДОВА РОСІЇ.

В. Александров пише в газеті „Новое Русское Слово" про те, як в липні відбулись наради коло 500 архитектів над справою відбудови міст Російської ССР, в якій є знищених коло 800,000 домів, 21,300 шкіл, 4,800 шпиталів. При тому згадує, що Україна потерпіла ще більше, та що там много сіл зовсім зникло.

ЩО ВИДАЮТЬ?

Советські джерела подають, що Українське Державне Видавництво видало „Севастополь — місто російської слави" М. Коробкова, історично-літературний нарис О. Дорошкевича „Українська культура в двох столицях Росії" про звязки української культури з російською в XIX. століттю, а далі вірші Тичини, оповідання военного часу Івана Ле, оповідання Ванди Васілевської „Просто любов", повість О. Бойченка „Молодість" з війни, вірші Василя Швеця і збірку „Герої Третього Українського Фронту".

„БАНДЕРІВЦІ".

Мав за них згадати д-р Богуслав Кожушнік, що тепер повернув з Варшави до Лондону. Каже, що ховаються по лісах і „також переконані, що скоро наступить третя війна і дасть їм нагоду пімститись на большевиках". Таке подає ОНА з тим, що це думають про війну між демократичними потугами і Советами „деякі поляки у Варшаві", і то „на основі одержаних ними з Лондону інформацій", які розсилає давний польський уряд. Це, каже Кожушнік, „націоналістична пропаганда польських поміщиків у Лондоні".

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ЩЕ ОДИН ЛИСТ ДО НАДУМИ

Один з наших робітників-майнерів дістав листа від одного з своїх давних знакомих, що тепер є одним з українських біженців в Европі. Пишучий бере цього робітника за такого, що симпатизує з комуністами і описує йому коротко переживання під большевиками, німцями і на еміґрації. Пишеться в цьому листі таке:

* * *

По розвалі Польщі наші терени заняли большевики. Здавалось нам, що тепер настане якесь нове, а може і краще життя. Минули два місяці й зачались переслідування. Арешти, які не вгавали до кінця. Маса людей попала в большевицькі тюрми, а більшість погинула чи то від кулі, чи від голоду, або в „найкращім" впиадку попала в концентраційні табори далекого, зимного Сибіру. Потім голосування на депутатів, які мали рішати про прилучення Галичини до Радянської України. Голосування перейшло на 95%, або й 100%. Чи це можливе, щоб населення голосувало в 95 чи 100% за кожним кандидатом, наставленим згори через партію? Кожний пішов голосувати зо страху, щоби не попасти в руки Н. К. В. Д., де чекала його певна смерть. Вистарчало тільки тоді показати на когось пальцем і його забрали, а пізніше то вже його ніхто не бачив. Арешти відбувались пізними ночами. Заїзджали в село, окружляли хату, всі ходи і виходи, тоді будили і забирали нераз людей в зимі в сорочці... Не один не хотів себе дати живим зловити і втікав. Розуміється, що за ним стріляли як за собакою і так гинули наші люди.

Потім прийшов січень 1940 р. Вивозять багато українців з маленькими дітьми і жінками товаровими поїздами серед зимна, яке доходило до 25 ступнів Цельзія нижче зера. Не можу Вам представити цього образу, бо його не дасться описати. Що винні були ці діти і жінки? Потім були ще два вивози, в березні 1940 р. і в травні 1941. Всі ці люди попали в Сибір, або Казакстан, де серед тяжких умовин виснажуючої праці і великого голоду гинули сотками тисяч.

Прийшов час колективізації, нібито добровільної. Більшість вписувалася в той проклятий колгосп, тяжко працюючи без наставника, бо наставником була норма, яку треба було виконати впродовж одного дня, щоби одержати один трудодень. Не один мусів працювати і кілька днів, заки виробив одноденну норму.

Ваш брат..., ідейний комуніст, побачив відразу, що теорія була прекрасна, а дійсність показалась зовсім іншою. І відразу перестав бути комуністом. Все казав: Шкода, що нема мого брата... От подивсяб і пережив на власній шкурі. Ф... Р... перенісся в... і там знайшов собі якусь працю і просив людей, щоб спамятались і не видавали один одного на смерть. К... П... прозрів аж тоді, як його вислали на сільськогосподарську виставку до Москви. Переїхав через знищену Україну і бачив то нужденне, напів голодне селянство, та переконався на власні очі про неправду і брехню на тій виставці. Вернувся пригнобленим і вже комуністом не був. За 20 мінут спізнення до праці карали в нас 6-місячною тюрмою і стягненням 50% з платні впродовж шість місяців.

Переслідувані були всі, у найбільшій части невинні люди, які ніколи не мали нічого спільного з політикою, а тільки старалися про своє мерзенне існовання.

Як прийшли німці, то здавалось, що буде краще. Але і ті саджали до тюрми будь защо, а по інших містах розстрілювали людей публично нераз сотками. Всіх нас уважали за худобу, а себе за людей. Висилали багато людей в концентраційні табори, забирали силою на тяжкі роботи до Німеччини, що я також пережив. Працював тяжко по 10 годин денно з 20-мінутовою перервою на обід. До праці треба було йти від 5 до 10 клм. лісами, де працювало до 60,000 людей серед лайки, крику і побиття збоку німців... Не було жадних вимків... Нераз мій малий синок (вже 5-літний) просив: Тату, дай хліба! А я, сам дуже голодний, відповідав: Завтра в полудне, сину, буде зупа...

Не можна того всього описати. Міліони українців згинули ось так за тих 6 років і далі гине наш нарід. Сьогодні під англійською та американською окупацією знаходиться 4 міліони українських робітників-нуждарів, які не хотять вертатись в „большевицький рай". Кожний волів смерть ніж жити під цим страшним, нечуваним і неймовірним терором. Це так відчувають не тільки українці, але й москалі, білоруси, литовці, лотиші, татари та інші. Це тяжко Вам зрозуміти... Та не маю на меті змінювати цим листом Ваших поглядів, а хочу тільки представити правду.

Знаходимося всі без опіки і булоб великим добром для нас усіх, колиб Ви, українці в Америці, моглиб постаратися про те, щоб Ваше представництво могло приїхати сюди до Европи і... переконалось на місці про положення... та колиб Ви виєднали у своєї влади те, щоб тих людей пересилити до інших, позаевропейських країн... За це булиб Вам вдячні міліони, від яких довідається ще не про одну зворушаючу до сліз гірку правду...

Не пишіть до села..., бо цим шкодите людям. Большевики того не люблять і мстяться в страшний спосіб на тих, які мають рідню за кордоном, або мають з людьми за кордоном навіть невинний, приятельський звязок.

ДОРІКАЄ ШВЕДАМ, ЩО НЕ ПІШЛИ АЖ ПО УРАЛЬ!

Славний американський письменник з голяндського роду, Ван Лун, автор многих цікавих і сміливо написаних книжок, між іншим і про Америку, написав перед самою смертю книжку п. т. „Пригоди і втечі Ґустава Вази", себто про шведського політичного біженця, що його потім покликано на престол Швеції. В книжці дорікає скандинавцям, що коли прибули над Дніпро й там заснували державу, то чому не посунулися далі й не заняли „Росії" аж по Ураль. Лун пише, що колиб так шведи були в тих давних часах народом численішим і могли були поширити свою владу по Ураль, то „історія европейського континенту в останніх 600 роках булаб пішла іншим шляхом". Тоді „словяни булиб перемінилися на правдивих европейців і не булиб здані на ласку і неласку азійських впливів, що зробили з них чужу масу, якої захід не розуміє". Лун пише про шведського короля Карла XII., що то разом з Мазепою пішов проти російського царя Петра І., що в нього була відвага, але було „замало політичного розуму" і через те не вдалося російському цареви піднести мале московське князівство до ряду потуг, що стало нещастям для цілої Европи...

Поминаючи промахи у повісти, треба зазначити, що заходови тяжко зрозуміти російський нарід, а не український, який саме по західньому відчуває і якраз через те стільки терпить від східного сусіда.

„ЗАКАРПАТСЬКІ УКРАЇНЦІ".

Під таким наголовком написав статтю П. Белявський в московських „Ізвестіях". В статті пишеться про селян, з якими кореспондент говорив, так: „Всі вони були місцеві селяни-закарпатські українці, надиво добре говорили російською мовою, хоч з деякою примішкою мадярських слів і з деякими старославянськими зворотами, до яких свіже ухо не навикло". Далі згадується селянку (Марія Духота, років 50), що їй в 1939 році забрали мадярські наїздники найстаршого хлопця, але він від них утік і пішов „до партизан", та мадяри потім зловили його і розстріляли. За ним „дішов у ліс" і 18-літний другий син, якого мати випроваджала словами: „Іди, мій Михайле, славно воюй за наш нарід. Знай — краще смерть ніж рабство. Будь героем! Не зневажи нашого роду". Тільки забув автор додати, що ті геройські дні Закарпатської України були тоді, коли там ніякої червоної армії не було, ні ніхто там про неї не думав. Це був час, коли нарід піднявся обороняти свою рідну державу, проголошену ним на тому клаптику української землі.